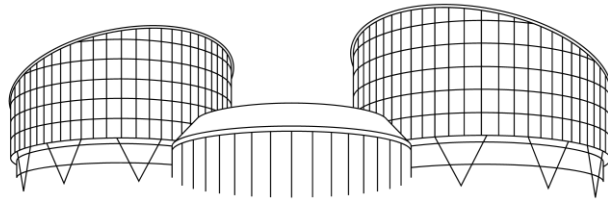

Preliminarus vertimas

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

ANTRASIS SKYRIUS

POCIUS prieš LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 35601/04)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2010 m. liepos 6 d.

Byloje Pocius prieš Lietuvą,

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininkės Françoise Tulkens,
teisėjų Ireneu Cabral Barreto,
Danutės Jočienės,
András Sajó,
Nona Tsotsoria,
Kristina Pardalos,
Guido Raimondi

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* Stanley Naismith,

po svarstymo uždareme posėdyje 2010 m. birželio 15 d.,

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Vidas Pocius (pareiškėjas), kuris 2004 m. rugsėjo 16 d. Teismui pateikė pareiškimą (Nr. 35601/04) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Kaune praktikuojantis advokatas E. Liutkevičius. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. Pareiškėjas teigė, kad bylos nagrinėjimas dėl jo išbraukimo iš „operatyvinės įskaitos“ buvo neteisingas, nes nebuvo laikomasi teisingumo ir šalių procesinės lygybės principų. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi.

4. 2006 m. gruodžio 11 d. Teismas nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei. Teismas taip pat nutarė iš karto spręsti dėl pareiškimo priimtinumą ir jo esmės (29 straipsnio 3 dalis).

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

5. Pareiškėjas gimė 1962 m. ir gyvena Kaune.

6. 2002 m. gegužės 28 d. raštu Kauno miesto vyriausiasis policijos komisariatas pranešė pareiškėjui, kad jam yra panaikintas leidimas laikyti ir

nešioti šaunamąjį ginklą savigynai bei medžioklinį šautuvą, kadangi nuo 2002 m. balandžio 19 d. pareiškėjas buvo įrašytas į policijos operatyvinę įskaitą, t.y. duomenų bazę, kurioje talpinama operatyvinės veiklos subjektų surinkta informacija (žr. 24-26 punktus „Bylai reikšmingoje vidaus teisėje“ toliau). Pareiškėjui buvo pranešta, kad jis privalo priduoti šaunamuosius ginklus kompetentingoms institucijoms ir už tai jam bus atlyginta.

7. 2002 m. rugsėjo 19 d. pareiškėjas pateikė skundą Kauno miesto apylinkės teismui, prašydamas, kad teismas įpareigotų išbraukti jį iš operatyvinės įskaitos. Pareiškėjas teigė, kad apie įrašymą jis sužinojo tik iš pirmiau minėto policijos rašto.

8. 2002 m. spalio 11 d. Kauno miesto apylinkės teismas netenkino pareiškėjo skundo, nusprenddamas, kad savo skundus jis privalėjo pateikti administraciniams teismams.

9. Pareiškėjas pateikė skundą Kauno apygardos teismui¹, nurodydamas, kad jis niekada nebuvo informuotas apie įtraukimo į operatyvinę įskaitą priežastis ir reikalavo jį išbraukti iš įskaitos. Pareiškėjas taip pat prašė, kad teismas įpareigotų policijos pareigūnus pateikti jam visą rašytinę medžiagą dėl jo įrašymo į operatyvinę įskaitą.

10. 2002 m. spalio 21 d. Kauno apygardos administracinis teismas nusprendė, jog būtina nustatyti, kuriam teismui – bendrosios kompetencijos ar administraciniam – yra teisinga pareiškėjo byla.

11. 2002 m. spalio 29 d. Kauno miesto vyriausiasis policijos komisariatas iškėlė baudžiamąją bylą dėl vagystės bendrininkaujant (Baudžiamojo kodekso 271 straipsnio 3 dalis). 2002 m. lapkričio 16 d. pareiškėjui buvo pareikšti kaltinimai ir paskirtas namų areštas.

12. 2002 m. lapkričio 26 d. speciali teisėjų kolegija ginčams dėl teisingumo spręsti, sudaryta iš Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų, nusprendė, kad pareiškėjo byla teisinga administraciniams teismams.

13. 2003 m. kovo 27 d. pareiškėjui buvo pareikšti kaltinimai dėl kitų asmenų padaryto nusikaltimo slėpimo (Baudžiamojo kodekso 295 straipsnis). Tyrėjai įtarė, kad 2002 m. spalį ir lapkritį pareiškėjas padėjo paslėpti pavogtus automobilius įmonės, kurioje jis dirbo direktoriumi, patalpose. Savo pareiškime pareiškėjas nurodė, kad tai buvo ne nauji kaltinimai, o perkvalifikuoti ankstesni kaltinimai dėl vagystės padarymo (žr. 11 punktą pirmiau).

14. 2003 m. gegužės 27 d. Kauno miesto apylinkės teismas panaikino pareiškėjo namų areštą.

15. 2003 m. gegužės 29 d. Kauno apygardos administracinis teismas patenkino pareiškėjo skundą ir nurodė, kad jo įrašymas į operatyvinę įskaitą pažeidė nekaltumo prezumpcijos ir teisinės valstybės principus. Patikrinęs policijos pateiktą slaptą medžiagą, teismas nerado įrodymų apie pareiškėjo

¹ Kauno apygardos administraciniam teismui (*vert.past.*).

dalyvavimą kokioje nors nusikalstamoje veikloje. Teismas taip pat pažymėjo, jog pareiškėjo atžvilgiu nėra priimtas joks apkaltinamasis nuosprendis. Priešingai, teismui pateiktos gamtosauginių institucijų bei visuomeninių organizacijų charakteristikos liudijo apie pareiškėjo geranoriškumą ir principingumą saugant gamtą. Dėl minėtų priežasčių teismas nurodė Kauno policijos pareigūnams panaikinti pareiškėjo įrašymą į operatyvinę įskaitą.

16. 2003 m. birželio 12 d. Kauno miesto vyriausiasis policijos komisariatas pateikė apeliacinį skundą, ginčydamas, kad, įrašydami pareiškėją į operatyvinę įskaitą, policijos pareigūnai laikėsi nustatytos tvarkos. Apeliaciniame skunde buvo pastebėta, kad Kauno apygardos administraciniam teismui buvo pateikta medžiaga ir teisėjai turėjo galimybę su ta informacija susipažinti. Galiausiai, policija nurodė, kad buvo tiriama baudžiamoji byla dėl vagystės, kurioje pareiškėjas buvo vienas iš kaltinamųjų.

17. 2003 m. liepos 23 d. Vyriausiasis administracinis teismas panaikino žemesnės instancijos teismo sprendimą ir gražino bylą nagrinėti iš naujo. Buvo pažymėta, kad žemesnės instancijos teismas padarė teisės taikymo klaidų ir neištyrė tam tikrų reikšmingų įrodymų. Apeliacinės instancijos teismas pabrėžė, kad, priimdamas sprendimą, žemesnės instancijos teismas privalėjo įvertinti visus teismo posėdyje iširtus įrodymus ir konstatuoti, kurios aplinkybės yra nustatytos, o kurios ne. Būtent, žemesnės instancijos teismas tinkamai neįvertino aplinkybės apie baudžiamosios bylos dėl vagystės iškėlimą bei pareiškėjo procesinės padėties joje. Vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad buvo būtina įvertinti visas aplinkybes, reikšmingas nagrinėjant ginčą dėl pareiškėjo įrašymo į operatyvinę įskaitą.

18. 2003 m. gruodžio 1 d. Kauno apygardos administracinis teismas atmetė pareiškėjo skundą. Teismas pripažino, jog asmens įrašymas į operatyvinę įskaitą gali jam turėti įvairių neigiamų pasekmių, pavyzdžiui, jis gali prarasti leidimą ginklui ar susidurti su apribojimais pretenduoti į tam tikras pareigas. Tačiau, išnagrinėjęs „rašytinius įrodymus“ byloje, taip pat teisėjų pasitarimų kambaryje išnagrinėjęs operatyvinę informaciją apie pareiškėją, teismas pažymėjo, kad pareiškėjas į operatyvinę įskaitą buvo įrašytas teisėtai ir pagrįstai. Nors teismas pripažino, kad pareiškėjas neturėjo galimybės susipažinti su operatyvine byla, tačiau pabrėžė, kad pareiškėjui buvo sudaryta galimybė įrodinėti reikalavimo pagrįstumą, teikiant įrodymus pačiam ar prašant teismo išreikalauti atitinkamą medžiagą, nesant galimybės jos gauti pačiam. Teismas nusprendė, kad pareiškėjas nepateikė jokių skundą dėl įrašymo į operatyvinę įskaitą neteisėtumo pagrindžiančių įrodymų.

19. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, atkreipdamas dėmesį į žemesnės instancijos teismo pastebėjimą, jog jo įrašymas į operatyvinę įskaitą galėjo sukelti jam neigiamų pasekmių. Pareiškėjas taip pat nurodė,

jog jis buvo gamtos apsaugos inspektorius ir tai, kad ne kartą buvo užpultas brakonierių. Todėl, jei iš jo būtų paimti ginklai, jam būtų per daug pavojinga tęsti šią veiklą. Be to, pareiškėjas tvirtino, kad ginklas jam buvo reikalingas atokioje ir nesaugioje vietovėje gyvenančios šeimos apsaugai, taip pat ir darbui, kadangi retkarčiais jis perveždavo dideles pinigų sumas iš įmonės seifo į banką.

20. Pareiškėjas ginčijo, kad jis neturėjo galimybės susipažinti su informacija, kuri tapo jo įrašymo į operatyvinę įskaitą pagrindu. Išskyrus prielaidas, jam nebuvo atskleista jokių priežasčių. Remdamasis minėtais argumentais, pareiškėjas teigė, kad jo gynybos teisės buvo pažeistos ir, kad įrašymas į operatyvinę įskaitą turi būti panaikintas.

21. 2004 m. kovo 24 d. Vyriausiasis administracinis teismas, palaikydamas žemesnio teismo argumentus, atmetė pareiškėjo apeliacinį skundą. Teismas pažymėjo, kad „byloje esantys įrodymai ir atsakovo pateikta operatyvinė informacija [kuri, remiantis Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, negalėjo būti atskleista gynybai] leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjas buvo teisėtai ir pagrįstai įrašytas į operatyvinę įskaitą“.

22. 2004 m. birželio 28 d. ikiteisminis tyrimas dėl vagystės pareiškėjo atžvilgiu buvo nutrauktas suėjus senaties terminui².

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

23. Konstitucijos 21 straipsnyje numatyta, kad žmogaus orumą gina įstatymas. 22 straipsnyje įtvirtinta, kad žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas ir kad informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo ar jos asmeninį gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą. Konstitucijos 23 straipsnyje numatyta, kad nuosavybė yra neliečiama ir kad nuosavybės teisės saugo įstatymai. Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama. Pagal Konstitucijos 30 straipsnį asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. 48 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.

24. Operatyvinės veiklos įstatymo (galiojusio iki 2002 m. birželio 28 d.) 2 straipsnio 1 dalis „operatyvinę veiklą“ apibrėžė kaip valstybės įgaliotų institucijų teisinę žvalgybinio ir kontržvalgybinio pobūdžio kovos su nusikalstamumu formą. Pagal 2 straipsnio 8 dalį „operatyvinė įskaita“ yra operatyvinės veiklos procese gautos informacijos apie asmenis, įvykius ar

² Ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės (*vert.past.*).

kitus objektus sistema, skirta operatyvinės veiklos subjektų informaciniam aprūpinimui.

25. Pagal Įstatymo 4 straipsnį buvo numatyta, kad operatyvinių veiksmų pagrindas yra pirminė informacija apie rengiamą arba padarytą valstybinį ar kitą sunkų nusikaltimą, nusikaltimą rengusį arba padariusį asmenį, asmens priklausymą nusikalstamam susivienijimui, taip pat kitų valstybių specialiųjų tarnybų veiklą.

26. Įstatymo 13 straipsnis numatė:

13 straipsnis. Informacijos panaudojimas

„1. Operatyviniais veiksmais gauta informacija gali būti atskleista teismo procese, iš anksto gavus generalinio prokuroro ar jo įgalioto generalinio prokuroro paduotojo leidimą. Operatyviniais veiksmais gautą informaciją draudžiama panaudoti ne tiems tikslams, kuriems pasiekti jie buvo taikomi.

2. Operatyviniais veiksmais gauta informacija Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatytais atvejais ir tvarka gali būti panaudota kaip įrodymai baudžiamojoje byloje.

3. Jeigu teismo procese atskleidžiama specialia technika gauta informacija apie asmenį, asmuo turi teisę apskųsti ir neigti ją, remdamasis tuo, kad informacija buvo gauta neteisėtai. Šiuo atveju teismas turi teisę atskleisti motyvuoto teikimo sankcijai gauti [pradėti operatyvinę veiklą] ištraukas, kurios įrodo sankcijos teisėtumą.“

27. Bylai reikšmingu metu Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punktą numatė, kad ginklų, jų šaudmenų negali įsigyti ir turėti fizinis asmuo, kuris nėra nepriekaištingos reputacijos. Pagal minėto Įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 5 punktą nepriekaištingos reputacijos asmeniu nebuvo laikomas į operatyvinę įskaitą įrašytas asmuo. Įstatymo 38³ straipsnis numatė, kad panaikinus leidimą laikyti ir nešioti ginklą, ginklas ir šaudmenys paimami iš atitinkamo asmens ir realizuojami per Ginklų fondą (Vyriausybės įstaiga) arba per įmones, turinčias teisę pardavinėti tokių rūšių ginklus.

28. Asmens ir turto saugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 4 punktą numato, kad asmuo, įrašytas į operatyvinę įskaitą, negali dirbti apsaugos darbuotoju.

29. Bylai reikšmingos Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatos numato:

57 straipsnis. Įrodymai

„1. Įrodymai administracinėje byloje yra visi faktiniai duomenys, priimti bylą nagrinėjančio teismo ir kuriais remdamasis teismas <...> konstatuoja, kad yra

³ 41 straipsnis. (*vert.past.*).

aplinkybės, pagrindžiančios proceso šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokios aplinkybės, turinčios reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. <...>

3. Faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, paprastai negali būti įrodymai administracinėje byloje, kol jie bus išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka.“

30. Vyriausiasis administracinis teismas 2002 m. rugsėjo 4 d. nutartyje byloje Nr. A10-786-02, kiek tai reikšminga šiai bylai, nurodė, kad:

„faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, paprastai negali būti įrodymai administracinėje byloje kol jie nebus išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka (Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 str. 3 d.). Todėl, nesant kitų įrodymų, remtis vien raštiška Valstybės saugumo departamento informacija, pažymėta slaptumo žymomis, teismui įstatyminio pagrindo nebuvo.“

31. 2007 m. liepos 15 d.⁴ Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies bei Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies atitikties Konstitucijai, kuriame nurodė, kad joks teismo sprendimas negali būti grindžiamas šalims nežinoma, vien valstybės paslaptį sudarančia informacija. Vyriausiasis administracinis teismas 2009 m. spalio 8 d. nutartyje byloje Nr. A⁸²²-326/2009 patvirtino minėtus principus.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMO

32. Pareiškėjas skundėsi dėl to, kad procesas administraciniuose teismuose buvo neteisingas, nes buvo pažeistas šalių procesinės lygybės principas. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje, kiek yra reikšminga, numatyta:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų <...> teismas. <...>“

⁴ 2007 m. gegužės 15 d. (*vert.past.*).

A. Priimtinumai

1. Šalių teiginiai

a) Vyriausybė

33. Vyriausybė tvirtino, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis netaikytina šioje byloje. Ji paaiškino, kad operatyvinės įskaitos įrašai yra naudojami tik kaip priemonė, ypač nusikaltimų prevencijoje, o tam tikrais atvejais padeda juos tiriant. Operatyvinėje įskaitoje buvo kaupiama informacija apie asmenis, įvykius ar kitus objektus. Duomenys apie konkretų asmenį į operatyvinę įskaitą galėjo būti įrašomi tik tada, kai jie buvo gauti atliekant operatyvinį tyrimą kitų asmenų atžvilgiu. Tačiau tai, kad konkretaus asmens atžvilgiu buvo atliekami tam tikri operatyviniai veiksmai, nereiškė, jog tas asmuo buvo įtariamas nusikaltimo padarymu. Be to, vien tik asmens įrašymas į operatyvinę įskaitą negali būti prilygintas įtariamojo teisiniam statusui arba oficialiam pranešimui apie įtarimus, kad asmuo yra padaręs nusikaltimą. Operatyvinė informacija buvo suprantama tik kaip tam tikra pirminė informacija, todėl ji turėjo būti išslaptinama, jei valdžios institucijos būtų norėjusios ją panaudoti kaip įrodymą baudžiamojame byloje. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjo byloje Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis netaikytina, kadangi nebuvo sprendžiamas baudžiamojamo kaltinimo klausimas.

34. Kita vertus, Vyriausybė įrodinėjo, kad skundų dėl pareiškėjo įrašymo į operatyvinę įskaitą teisėtumo ir pagrįstumo nagrinėjimas administracine tvarka negali būti laikomas civilinio pobūdžio teisių nustatymu. Nagrinėjama byla susijusi su administraciniu ginču, konfliktu tarp pareiškėjo ir viešo administravimo subjekto – policijos komisariato. Pareiškėjas vidaus teismuose skundė veiksmus valstybės pareigūno, atliekančio vieną iš pagrindinių valstybės funkcijų – valstybės saugumo užtikrinimą – ir šiuo konkrečiu atveju valstybės institucija neveikė kaip privatus asmuo. Valstybė turėjo plačią veikimo laisvę, reguliuodama teisę nešioti ginklą. Be to, administracinis sprendimas suteikti leidimą arba jį panaikinti neturėjo tiesioginės įtakos asmens nuosavybės teisėms ar teisėtiems interesams. Vyriausybės manymu, teisė nešioti ginklą negalėjo būti prilyginta, pavyzdžiui, teisei užsiimti tam tikra profesine veikla, ji taip pat neturėjo įtakos asmens nuosavybei.

35. Dėl pastarojo aspekto Vyriausybė nurodė, kad negalima teigti, jog veiksmai pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 38 straipsnį, kai dėl asmens įrašymo į operatyvinę įskaitą iš jo ar jos gali būti paimamas ginklas, prilygtų asmens nuosavybės teisės ribojantiems valstybės veiksams. Panaikinus leidimą nešioti ginklą, ginklas turėjo būti laikinai laikomas policijoje, o po to pariduodamas už pagrįstą kainą ir pinigai grąžinami

atitinkamam asmeniui. Todėl asmeniui būtų teisingai kompensuojama ir nebūtų sprendžiamas joks jo ar jos civilinio pobūdžio teisių klausimas.

36. Remdamasi tuo kas išdėstyta, Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjo skundai *ratione materiae* nepriimtini pagal Konvencijos 6 straipsnį. Kita vertus, Vyriausybė nurodė, kad skundas buvo aiškiai nepagrįstas.

b) Pareiškėjas

37. Pareiškėjas aiškiai nenurodė, ar Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikytina jo byloje. Tačiau jis tvirtino, kad dėl jo įrašymo į operatyvinę įskaitą jis buvo labai pažemintas ir emociškai sukirstas. Jis taip pat įrodinėjo, kad dėl viešo įtarimo, jog yra susijęs su tariama neįvardinta nusikalstama veikla, nors tuo pat metu jam nebuvo pateikta informacija apie tokių įtarimų pagrindą ar sudaryta galimybė apginti savo gerą vardą, buvo žymiai apribotos jo galimybės bendrauti su kitais ir siekti darbo. Pareiškėjas taip pat pažymėjo, kad 2002 m. gegužės 8 d.⁵ policija paragino priduoti jo ginklus. Pareiškėjo manymu, leidimo laikyti ginklus, jo teisėtai įgytą nuosavybę, panaikinimas ir priverstinis jų paėmimas perduoti kitiems asmenims gali būti prilyginamas savininko teisių apribojimams.

2. Teismas

a) Dėl 6 straipsnio 1 dalies taikymo

38. Visų pirma Teismas vertins, ar taikytina Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis civilinio pobūdžio teisių ir pareigų aspektu. Teismas primena, kad pagal jo praktikoje nustatytus principus (žr. pvz., *Kerojärvi v. Finland*, 1995-07-19, § 32, Series A no. 322; *Gülmez v. Turkey*, no. 16330/02, § 28, 2008-05-20), pirmiausia turi būti nustatyta, ar buvo kilęs ginčas dėl „teisės“, kuri bent ginčijamais pagrindais yra pripažįstama vidaus teisėje, nepaisant to, ar ji taip pat yra ginama ir pagal Konvenciją. Ginčas turi būti tikras ir rimtas, jis gali būti kilęs ne tik dėl teisės buvimo, bet ir dėl jos apimties ir įgyvendinimo būdo, o proceso rezultatas turi tiesiogiai daryti įtaką ginčo dalyku esančiai teisei.

39. Kas susiję su paminėtu pirmuoju kriterijumi, kad ginčas turi būti susijęs su teise, kurios įtvirtinimą vidaus teisėje galima įrodinėti, reikia dar priminti, kad 6 straipsnio 1 dalis negarantuoja, kad Susitariančiųjų Šalių materialioji teisė turi numatyti tokių civilinio pobūdžio teisių konkrečių turinį: aiškindamas 6 straipsnio 1 dalį, Teismas negali sukurti materialiosios teisės, kuri neturi teisinio pagrindo atitinkamoje valstybėje (žr. *Fayed v. the United Kingdom*, 1994-09-21, § 65, Series A no. 294-B).

40. Nagrinėjant klausimą, ar šioje byloje buvo kilęs toks ginčas, Teismas sutinka su Vyriausybės nuomone, kad valdžios institucijos turi plačią

⁵ 2002 m. gegužės 28 d. (*vert.past.*).

nuožiūros teisę nustatyti, ar pareiškėjui galėjo būti išduotas leidimas ginklui. Vis dėlto, dėl toliau išdėstomų priežasčių, Teismas daro išvadą, kad leidimo panaikinimas ir vėlesnis teisminis bylos nagrinėjimas dėl pareiškėjo įrašymo į operatyvinę įskaitą teisėtumo ir pagrįstumo, nors ir administracinio proceso tvarka, turėjo įtakos pareiškėjo civilinėms teisėms.

41. Teismas primena, kad pareiškėjo leidimas ginklui buvo panaikintas, nes buvo pradėta operatyvinės įskaitos byla, vedama policijos pareigūnų, apie pareiškėjo tariamą keliamą grėsmę visuomenei. Pareiškėjas nesėkmingai siekė su teismo pagalba gauti šią informaciją iš policijos ir ginčyti vidaus teismuose jos pagrįstumą. Sunku abejoti, kad tokia informacija neturėjo įtakos pareiškėjo reputacijai, kuri yra saugoma pagal Lietuvos teisę (žr. 23 punktą pirmiau) ir patenka į Konvencijos 8 straipsnio sritį (žr. pvz., *Fayed v. the United Kingdom*, nurodyta pirmiau, § 67-68; *Chauvy and Others v. France*, no. 64915/01, § 70, ECHR 2004-VI).

42. Atsižvelgdamas į savo praktiką, Teismas taip pat pastebi, kad tais atvejais, kai informacija apie asmens gyvenimą, įskaitant, *inter alia*, žinias apie teistumą, yra sistemiškai renkama ir saugoma valstybės pareigūnų turimose bylose, tokia informacija patenka į „privatų gyvenimą“ pagal Konvencijos 8 straipsnio 1 dalį (žr. *Rotaru v. Romania* [GC], no. 28341/95, §§ 43-44, ECHR 2000-V; *Amann v. Switzerland* [GC], no. 27798/95, §§ 65-67, ECHR 2000-II; *Leander v. Sweden*, 1987-03-26, § 48, Series A no. 116). Teismas taip pat pažymi, kad Lietuvos Konstitucijos 22 straipsnis numato asmens privataus gyvenimo apsaugos garantijas.

43. Teismas negali atmesti galimybės, nors ir teorinės, kad dėl pareiškėjo įrašymo į operatyvinę įskaitą jam galėjo būti apribotos galimybės užsiimti tam tikromis profesijomis privačiame sektoriuje ar kitokiu būdu užsidirbti pragyvenimui, tokiu būdu darant įtaką jo privačiam gyvenimui (žr. *Sidabras and Džiautas v. Lithuania*, nos. 55480/00 and 59330/00, §§ 47-50, ECHR 2004-VIII). Iš tiesų, kaip matyti pagal Lietuvos teisę (žr. 28 punktą pirmiau), asmenys, kurių atžvilgiu yra atliekamas operatyvinis tyrimas, negali užsiimti tam tikromis profesijomis, pavyzdžiui, apsaugos darbuotojo. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi Lietuvos Konstitucijos 48 straipsnį, kuriame numatyta kiekvieno asmens teisė laisvai pasirinkti darbą ar verslą.

44. Galiausiai Teismas atkreipia dėmesį į pareiškėjo argumentą apie tai, kad, panaikinus leidimą ginklui, jis privalėjo priduoti turimus ginklus valstybės institucijoms, kad ir už piniginių atlygį (žr. 6 punktą pirmiau). Mažai abejotina, kad tai yra susiję su kitos Lietuvos Konstitucijos 23 straipsnio ir Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio garantuojamos civilinio pobūdžio teisės, t.y. teisės į nuosavybės apsaugą, apribojimu.

45. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, Teismas daro išvadą, kad 6 straipsnio 1 dalis yra taikytina ginčijamam procesui civilinio pobūdžio teisių ir pareigų

aspektu. Todėl Vyriausybės prieštaravimas, kad pareiškėjo skundas yra *ratione materiae* nepriimtinas, turi būti atmestas.

46. Atsižvelgdamas į savo išvadą ankstesniame punkte, Teismas nemano, kad yra būtina nustatyti, ar šioje byloje Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis buvo taikytina procesui Lietuvos teismuose baudžiamojo kaltinimo aspektu.

b) Kitos pastabos

47. Teismas nustato, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalį. Teismas toliau pažymi, kad jis nėra nepriimtinas ir jokiais kitais pagrindais. Taigi jis turi būti paskelbtas priimtinu.

B. Esmė

1. Šalių teiginiai

48. Vyriausybė tvirtino, kad jei Teismas nustatytų, jog Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikytina šioje byloje, tai pareiškėjo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą buvo apribota proporcingai. Nors ir pripažindama, kad teisingas bylos nagrinėjimas turi būti rungtyniškas, Vyriausybė teigė, kad 6 straipsnio 1 dalies garantijos nėra absoliutaus pobūdžio ir teisė į atitinkamų įrodymų turinio atskleidimą nėra absoliuti. Todėl buvo leistina apriboti teisę į procesinį šalių lygiateisiškumą, jei tam tikros garantijos buvo ribojamos proporcingai, siekiant teisėtų tikslų.

49. Vyriausybė teigė, kad Lietuvos teismai kruopščiai išnagrinėjo bylos aplinkybes. Remdamiesi visais surinktais įrodymais, įskaitant įslaptinta informacija, teismai atsižvelgė į tai, kad pareiškėjui buvo iškelta baudžiamoji byla, ir priėmė motyvuotus sprendimus, nustatydami, kad informacija apie pareiškėją buvo teisėtai įrašyta į operatyvinę įskaitą. Pareiškėjas turėjo galimybę pateikti įrodymus, savo argumentus ir pastabas, dalyvauti sprendimų priėmimo procese tiek, kiek buvo įmanoma neatskleidžiant jam įslaptintos medžiagos, kurios slaptumą teismai siekė išlaikyti viešo intereso labui. Vyriausybė pabrėžė, kad pareiškėjas nesiskundė dėl to, kad Lietuvos teismai buvo šališki ar neobjektyvūs. Kas susiję su informacija, įrašyta operatyvinėje įskaitoje, ji sudarė valstybės paslaptį. Interesas išsaugoti valstybės paslaptis buvo pirmaeilis. Todėl buvo teisėta teismo proceso metu tokios informacijos neatskleisti pareiškėjui. Vis dėlto teisingos pusiausvyros principas buvo išlaikytas, kadangi minėtas neatskleidimas buvo pasirinktas, siekiant apsaugoti tinkamą teisingumo vykdymą bei užtikrinti esamus viešuosius poreikius bei Lietuvos visuomenės saugumą. Valstybė turėjo teisėtą tikslą išsaugoti policijos taikomų baudžiamųjų bylų tyrimo metodų slaptumą, tuo pačiu metu užtikrindama galimybę teismams patiems įvertinti visą reikšmingą

medžiagą teismo nagrinėjimo metu tam, kad būtų priimtas teisėtas ir pagrįstas sprendimas. Apibendrinant, teisinga pusiausvyra tarp visuomenės bendrųjų interesų ir teisingo teismo garantijų pareiškėjui buvo išlaikyta, nes kompromisas, taikant šalių procesinio lygiateisiškumo principą, buvo proporcingas siekiamiems tikslams.

50. Pareiškėjas teigė, kad draudimas jam susipažinti su operatyvinės įskaitos duomenimis buvo neproporcingas. Vidaus teismai savo sprendimus grindė įslaptinta informacija, kuri jam nebuvo atskleista. Pareiškėjui buvo pateiktos tik prielaidos, o ne įrodymai. O dėl jam pareikštų baudžiamųjų kaltinimų pareiškėjas tvirtino, kad savo 2003 m. birželio 12 d. apeliaciniame skunde policija suklaidino teismą, nurodydama, kad jam buvo pareikšti kaltinimai dėl sunkaus nusikaltimo padarymo. Policijos pareigūnai, kurie patys tyrė vagystės bylą, puikiai žinojo tai, kad 2003 m. kovo 27 d. kaltinimai vagyste buvo pakeisti į lengvesnį kaltinimą nusikaltimo slėpimu. Be to, pateikdama apeliacinį skundą, policija taip pat žinojo, kad 2003 m. gegužės 27 d. jam buvo panaikintas namų areštas. Vyriausiasis administracinis teismas tinkamai neįvertino šių aplinkybių, nepaisant pareiškėjo pateiktų dokumentų – pakeisto kaltinimo kopijos ir nutarties dėl namų arešto panaikinimo kopijos.

2. Teismo vertinimas

51. Teismas primena, kad pagal jo praktiką, šalių procesinio lygiateisiškumo principas – vienas iš platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos elementų – reikalauja, kad kiekviena šalis turėtų tinkamą galimybę pristatyti bylą tokiomis sąlygomis, kad jos padėtis nebūtų kur kas nepalankesnė nei priešingos šalies (žr. tarp daugelio šaltinių, *Kress v. France* [GC], no. 39594/98, § 72, ECHR 2001-VI). Iš esmės tai reiškia, kad šalys turi turėti galimybę žinoti ir pasisakyti dėl visų įrodymų byloje ir pateiktų pastabų, siekdamos daryti įtaką teismo sprendimui (žr. *Fretté v. France*, no. 36515/97, § 47, ECHR 2002-I).

52. Tačiau Teismas pažymi, kad teisė susipažinti su reikšmingais įrodymais nėra absoliuti. Kiekviename teismo procese gali būti konkuruojančių interesų, tokių kaip nacionalinis saugumas ar būtinumas apsaugoti liudytojus, kuriems kyla susidorojimo pavojus, arba policijos taikomų nusikaltimų tyrimo metodų slaptumo išlaikymas, kurie turi įtakos gynybos teisių apimčiai. Kai kuriose bylose gali būti būtina nepateikti gynybai tam tikrų įrodymų tam, kad būtų užtikrinamos kitų asmenų fundamentalios teisės arba apsaugotas svarbus viešas interesas. Vis dėlto pagal 6 straipsnio 1 dalį leistinos tik tokios gynybos teisės apribojančios priemonės, kurios yra neišvengiamai būtinos. Be to, siekiant užtikrinti asmens teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, bet kokius sunkumus, su kuriais susiduria gynyba dėl teisių apribojimo, turi pakankamai atsverti teisminių institucijų taikomos procedūros (žr., *mutatis mutandis*, *Jasper v. the United Kingdom* [GC], no. 27052/95, § 52, 2000-02-16).

53. Tais atvejais, kai gynybai nepateikiami įrodymai dėl viešo intereso apsaugos, ne šis Teismas privalo nuspręsti, ar toks neatskleidimas buvo neišvengiamai būtinas, nes pagal bendrą taisyklę turimus įrodymus vertina nacionaliniai teismai. Šiaip ar taip, daugeliu atveju, įskaitant šį, kai atitinkami įrodymai niekada nebuvo atskleisti, Teismui nėra galimybės bandyti įvertinti pusiausvyros tarp viešo intereso neatskleisti ir kaltinamojo teisės susipažinti su medžiaga. Todėl jis turi kruopščiai iširti sprendimų priėmimo procesą tam, kad kiek įmanoma galėtų įsitikinti, kad procesas atitiko rungtyniškumo bei šalių procesinės lygybės reikalavimus, taip pat, kad buvo sudarytos tinkamos galimybės apsaugoti kaltinamojo interesus (ibid., § 53). Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, t.y. pareiškėjas ginčijo, kad buvo išitraukęs į nusikalstamą veiklą, kuri buvo pagrindas įrašyti jį į operatyvinę įskaitą, Teismas mano, kad minėti principai taip pat galėjo būti taikomi bylą nagrinėjant Lietuvos administraciniuose teismuose.

54. Grįždamas prie šios bylos, Teismas pastebi, kad Vyriausybė neginčijo to, kad operatyvinės įskaitos duomenys, kuriais remiantis teismai priėmė pareiškėjui nepalankius sprendimus, niekada jam nebuvo atskleisti. Teismas nėra abejingas tikslams, kurių Lietuvos teisėsaugos institucijos siekė operatyvine veikla. Taip pat Teismas pritaria Vyriausybės nuomonei, kad valstybės paslaptį sudarantys dokumentai gali būti pateikti susipažinti tik atitinkamą leidimą turintiems asmenims. Tačiau Teismas pažymi, kad Lietuvos teisė ir teismų praktika nurodo, kad tokia informacija teisme negali būti panaudota kaip įrodymas prieš asmenį, jei ji nėra išslaptinta, ir tai, kad tokia informacija negali būti vienintelis įrodymas, kuriuo teismas grindžia savo sprendimą (žr. 29-31 punktus pirmiau).

55. Kaip matyti, nepateikti įrodymai šioje byloje buvo susiję su fakto klausimu, kurį nagrinėjo Lietuvos teismai. Pareiškėjas skundėsi, kad jis buvo įrašytas į operatyvinę įskaitą be tinkamo pagrindo ir prašė teismų įvertinti, ar operatyvinė byla jo atžvilgiu neturi būti panaikinta. Tam, kad nuspręstų, ar pareiškėjas iš tiesų buvo išitraukęs į kokią nors nusikalstamą veiklą, teisėjai turėjo išnagrinėti daugelį aspektų, įskaitant operatyvinių veiksmų pagrindą ir pareiškėjo išitraukimo į įtariamą nusikaltimą pobūdį bei mastą. Jei gynyba būtų galėjusi įtikinti teisėjus, kad policija veikė nepagrįstai, tai reikštų, kad pareiškėją būtų reikėję išbraukti iš operatyvinės įskaitos. Todėl operatyvinės įskaitos duomenys turėjo lemiamą reikšmę pareiškėjo byloje (žr., nors ir baudžiamoji byla, *Lucà v. Italy*, no. 33354/96, § 40, ECHR 2001-II).

56. Dar svarbiau, kaip matyti iš Lietuvos teismų sprendimų, operatyvinės įskaitos duomenys buvo laikomi pagrindiniu pareiškėjo tariamai keliamos grėsmės visuomenei įrodymu. Teismas pažymi, kad pareiškėjas daugelį kartų prašė leisti jam susipažinti su medžiaga arba bent su jos dalimi. Tačiau vidaus institucijos – policija ir teismai – atmetė jo prašymus. Nepaisant to, kad prieš atmesdami pareiškėjo skundus, Lietuvos teisėjai už uždarytų durų pasitarimų kambaryje nagrinėjo operatyvinės įskaitos duomenis, pareiškėjui

jie pateikdavo tik savo išvadas. Todėl pareiškėjas neturėjo galimybės sužinoti apie įrodymus jo nenaudai ir į juos atskirti, o policija galėjo veiksmingai naudotis šiomis teisėmis (žr., *mutatis mutandis*, *Gulijev v. Lithuania*, no. 10425/03, § 44, 2008-12-16).

57. Kas susiję su kitais įrodymais pareiškėjo nenaudai, Teismas negali spėlioti, ar 2003 m. kovo 27 d. pareiškėjui buvo pareikšti nauji kaltinimai dėl nusikaltimo slėpimo, ar tai buvo pareikštų kaltinimų dėl vagystės pakeitimas (žr. 13 punktą pirmiau). Vis dėlto jis pažymi, kad 2003 m. liepos 23 d. Vyriausiasis administracinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad žemesnės instancijos teismai privalėjo išnagrinėti su vagystės byla susijusias aplinkybes ir įvertinti pareiškėjo procesinę padėtį tuo aspektu (žr. 17 punktą pirmiau). Tačiau, kaip matyti iš po to sekusių Lietuvos teismų sprendimų, jie nesiaiškino šių kaltinimų ir sprendimuose nėra nė vieno sakinio apie tai. Teismas pažymi, kad Kauno apygardos administracinis teismas savo 2003 m. gruodžio 1 d. sprendime be detalesnio paaiškinimo nurodė, kad be operatyvinės medžiagos jis taip pat išnagrinėjo „rašytinius įrodymus“ pareiškėjo nenaudai. Tas pats pasakytina ir apie Vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 24 d. nutartį, kurioje be jokio paaiškinimo paprasčiausiai užsimenama apie „rašytinius įrodymus“ pareiškėjo nenaudai.

58. Apibendrinamas Teismas nusprendžia, kad sprendimų priėmimo procesas neatitiko rungtyniško proceso ir šalių procesinio lygiateisiškumo reikalavimų ir nenumatė tinkamos pareiškėjo interesų apsaugos. Todėl šioje byloje buvo pažeista 6 straipsnio 1 dalis.

II. DĖL KITŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ

59. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad bylos nagrinėjimas Lietuvos teismuose truko per ilgai. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi, kad procesas buvo pradėtas 2002 m. rugsėjo 19 d. ir baigėsi po pusantrų metų 2004 m. kovo 24 d. (žr. 7 ir 21 punktus pirmiau). Tokiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad bylos nagrinėjimas nepažeidė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje numatyto „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo. Todėl šis skundas turi būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

60. Galiausiai pareiškėjas teigė, kad Lietuvos teismai neišnagrinėjo papildomų įrodymų bei padarė teisės taikymo klaidų, o jų sprendimai buvo nemotyvuoti. Pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi.

61. Teismas nusprendžia, kad į šiuos skundus buvo atsižvelgta ir jie buvo išnagrinėti, vertinant, ar pareiškėjui buvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Todėl Teismas daro išvadą, kad nėra būtina nagrinėti jų priimtumo ar esmės.

IV. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

62. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

63. Pareiškėjas reikalavo 100 000 eurų turtinei ir neturtinei žalai atlyginti. Turtinę žalą sukėlė reikalavimas priverstinai priduoti jo ginklus. Neturtinę žalą sukėlė įtarimai dėl įsitraukimo į nusikalstamą veiklą, nesuteikiant jokios informacijos apie tokių įtarimų pagrindą ir galimybės apginti savo gerą vardą ribojimas.

64. Vyriausybė šiuos reikalavimus laikė nepagrįstais ir per dideliais.

65. Atsižvelgdamas į šalių teiginius ir bylos medžiagą, Teismas pažymi, kad pareiškėjas nepateikė jokių turtinės žalos reikalavimą pagrindžiančių dokumentų. Todėl Teismas atmeta šį reikalavimą. Tačiau Teismas mano, kad pareiškėjas patyrė tam tikrą neturtinę žalą dėl jo teisių pažeidimo, kurios, vien Teismui konstatuojant pažeidimą, negalima kompensuoti. Nepaisant to, reikalaujama suma yra pernelyg didelė. Vertindamas teisingumo pagrindais, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 41 straipsnį, Teismas priteisia pareiškėjui 3 500 eurų.

B. Kaštai ir išlaidos

66. Pareiškėjas nereikalavo padengti bylinėjimosi kaštų ir išlaidų, todėl šiuo pagrindu Teismas nieko nepriteisia.

C. Palūkanos nevykdant įsipareigojimų

67. Teismas mano, kad palūkanos nevykdant įsipareigojimų turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridodant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* pareiškėjo skundą dėl teisingo bylos nagrinėjimo (susijusį su operatyvine įskaita) priimtiniu, o skundą dėl bylos nagrinėjimo trukmės nepriimtiniu;
2. *Nustato*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis;

3. *Skelbia*, kad nėra būtina nagrinėti likusių skundų pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį priimtumo ir jų esmės;

4. *Nustato*

a) kad per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, valstybė atsakovė turi sumokėti pareiškėjui 3 500 (tris tūkstančius penkis šimtus) eurų neturtinei žalai atlyginti bei bet kokią mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai, kuri turi būti konvertuojama į valstybės atsakovės valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą;

b) nuo minėto trijų mėnesio termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtos sumos turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus;

5. *Atmeta* kitus pareiškėjo reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2010 m. liepos 6 d. vadovaujantis Teismo Reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Stanley Naismith
Kanclerio pavaduotojas

Françoise Tulkens
Pirmininkė